

Heleen de Hondt
Dick Meijer

Spreken/luisteren als deelvak voor Frans en Duits

Een nieuwe uitdaging voor havo

Voor docent en leerling zal de invoering van de tweede fase in het havo zeker een grote uitdaging vormen. Invulling geven aan het deelvak spreken/luisteren – vaardigheden die in het huidige onderwijs misschien wel eens wat tekortkomen – zal docenten met vragen confronteren waarop eenduidige antwoorden nauwelijks mogelijk zijn. Bijvoorbeeld de vraag naar de verdeling van de beschikbare studie-last (160 uur) over de beide vaardigheden of de vraag naar de concretisering van handelingsdoelen. In dit artikel laten auteurs van in ontwikkeling zijnde leergangen voor Frans en Duits zien hoe zij vorm hebben gegeven aan kernveranderingen in het deelvak.

In dit artikel wordt ingegaan op de belangrijkste veranderingen in het vreemdetalenonderwijs in de bovenbouw van het havo. Dit gebeurt aan de hand van voorbeelden uit de volgende leergangen: *Le Moniteur* (Meulenhoff Educatief) en *Grandes Randonnées* (Malmberg) voor Frans en *Na klar!* (Malmberg), *Neue Kontakte* (Wolters-Noordhoff) en het project *viaDELTA* (SMD) voor Duits. Achtereenvolgens komen aan de orde het fenomeen deelvak en de handelingsdoelen 'aantekeningen maken' en 'extensief lezen'. En hoewel geen kernverandering maar zeker wel een knelpunt, wordt er ingegaan op organisatie en werkvormen van gespreksvaardigheid, wordt de rol van grammatica en vocabulaire toegelicht en volgt tot slot een beschrijving hoe de nieuwe media in dit deelvak kunnen worden ingezet. Waar mogelijk geven de auteurs van de genoemde methoden aan op welke manier aspecten van het studiehuis, zoals de zelfevaluatie, hun ingang hebben gevonden in de leergang.

Eén deelvak spreken/luisteren

De meest in het oog springende verandering is natuurlijk de komst van één deelvak spreken/luisteren. De invoering hiervan stelt inhoudelijke en organisatorische eisen aan programma (leerboek) en docent. Inhoudelijk gaat het dan onder andere over de aandacht die beide vaardigheden krijgen, maar ook over de relatie met andere vaardigheden zoals

lezen. Maartje Verwielen van het auteursteam van *Le Moniteur* gaat in op de relatie tussen luisteren en spreken, het accent dat luisteren binnen het deelvak heeft gekregen, en de functie van zelfevaluatie, met name bij spreken. Een en ander wordt geïllustreerd aan de hand van voorbeelden.

De relatie tussen luisteren en spreken in *Le Moniteur*

In een effectief leerplan profiteert de leerling van de integratie van de vaardigheden luisteren en spreken. Veel luisteren bevordert de gespreksvaardigheid en in een gesprek is er interactie tussen luisteren en spreken. Actief luisteren en actief spreken worden in onderlinge samenhang veelvuldig geoefend in *Le Moniteur*. De methode wordt ontwikkeld door uitgeverij Meulenhoff.

In *Le Moniteur* is er gekozen voor een evenredig aantal luister- en spreekopdrachten. Toch is er met name in de eerste twee blokken meer tijd ingedeeld voor receptieve dan voor productieve activiteiten. In deze fase ligt het accent op luister- en leesopdrachten als aanzet tot spreekopdrachten. Dit bevordert de taalverwerving. Elke spreekopdracht begint met een inputopdracht, vaak in de vorm van een luistertekst met of zonder transcriptie. Uit deze bron distilleren leerlingen geschikt taalmateriaal voor de spreekopdracht. Deze manier van werken heeft twee voordelen. Allereerst krijgt de leerling de tijd zich in de nagebootste communicatieve situatie te verplaatsen en op de tweede plaats is hij actief bezig met relevant taalmateriaal. Het volgende voorbeeld laat zien hoe luisteren als input op een effectieve manier spreken kan ondersteunen.

Les vacances de... (Het stellen van vragen)

A Bij het stellen van vragen gebruik je in een aantal gevallen een vraagwoord.

1 Schrijf vijf Franse vraagwoorden op. Als je niet meer weet wat de belangrijkste vraagwoorden zijn, zoek deze dan op.

.....
.....
.....

B 1 Luister naar het interview en beantwoord daarna de volgende vragen.

a Wie zijn er aan het woord?

.....

b Waar vindt het interview plaats?

.....

c Wat is het onderwerp van gesprek?

.....

2 Luister nog een keer naar het interview en noteer de acht vraagwoorden die de interviewer gebruikt.

.....
.....
.....
.....

3 Vergelijk je antwoorden met een klasgenoot.

C Je gaat een klasgenoot een aantal vragen stellen over zijn/haar laatste vakantie en vragen beantwoorden over jouw vakantie. Neem het gesprek op op cassette.

1 Als je vertelt over een gebeurtenis die in het verleden heeft plaatsgevonden, dan gebruik je de *passé composé*.

Schrijf drie zinnen op met een *passé composé*.

.....

2* Formuleer bij elke rubriek uit de linkerkolom (bestemming, enz.) een vraag. Gebruik de vraagwoorden uit B. Let op de *passé composé*.

	vraag	antwoord
Bestemming		
Vervoer		
Verblijf/onderdak		
Vakantieperiode		
Reisgezelschap		
Activiteiten		

3 Stel de vragen aan je klasgenoot. Noteer na het gesprek de antwoorden in telegramstijl in de rechterkolom.

Wissel van rol.

uit: Le Moniteur

Bij veel inputopdrachten moeten de leerlingen relevant taalmateriaal voor de spreekopdracht noteren. Ze krijgen vervolgens de opdracht deze uitdrukkingen te documenteren in een lijst met voor hen persoonlijk relevante taalfuncties.

Bij een aantal opdrachten kom je dit teken tegen: *. Dat betekent dat je uit deze opdracht belangrijke Franse zinnen kunt halen. Deze zinnen noteer je in je eigen taalfunctielijst op de computer of in een schrift. Op deze manier verzamel je je eigen taalmateriaal, waarin je kan opzoeken bij volgende gesprekken.

uit: Le Moniteur

In de loop van het programma wordt de inputopdracht minder gestuurd en moet de leerling steeds vaker zelf keuzes gaan maken over de manier waarop hij zich voorbereidt. Het is vooral van belang dat leerlingen bij deze opdrachten leren hoe ze zich voor kunnen bereiden op andere situaties. Daarbij wordt de input beperkter en de spreekopdracht complexer.

Goed kunnen luisteren is een belangrijke voorwaarde voor het kunnen voeren van een gesprek. Een effectieve manier om leerlingen naar elkaar te laten luisteren en op elkaar te laten reageren is het loslaten van de vaste dialoogopdracht waarin in het Nederlands staat wat de leerling in het Frans moet gaan zeggen. Daarvoor in de plaats geeft *Le Moniteur* gespreksschema's, waarin de loop van een bepaald type gesprek wordt weergegeven.

Het volgende voorbeeld toont een rolbeschrijving uit een spreekopdracht. Eén leerling speelt de rol van toerist en de andere die van een medewerker van het *Syndicat d'Initiative* in een Franse plaats. Voordat de leerlingen beginnen met spreken, bekijken ze het gespreksschema. Daarbij gaan ze na of ze de taalhandelingen die bij hun rol horen, kunnen uitvoeren.

Rol A

Jullie hebben een camping uitgekozen en je ouders vragen je het woord te doen bij het *Syndicat d'Initiative*.

Je wilt twee dingen regelen:

- Je wilt weten of er nog plaats is.
- Je wilt met je vriend(in) twee sportactiviteiten gaan doen.

1 Bedenk hoe je in het Frans vraagt of er nog plaats is en hoeveel nachten je wilt blijven.

2 Bedenk hoe je in het Frans informatie vraagt over:

- De prijs van de twee sportactiviteiten
- Hoe lang de sportactiviteiten duren
- Zelfstandig of in een groep
- De benodigdheden
- Eventueel vervoer

3* Bekijk jouw rol in het gespreksschema. Ga van alle punten na of je die kan uitvoeren.

- Schrijf twee zinnen op waarmee je kan groeten.

.....

- Schrijf twee zinnen op waarmee je een vraag kan inleiden.

.....

- Schrijf twee zinnen op waarmee je het gesprek kan afronden.

.....

C Voer het gesprek.

Rol A	Rol B
groeten	groeten
vragen stellen	reageren
informatie vragen	reageren
vragen stellen	reageren
bedanken voor de informatie; afscheid nemen	reageren

uit: Le Moniteur

Om hun gesprekken te kunnen evalueren, nemen de leerlingen tweemaal per blok van veertig studielasturen een gesprek op cassette op. Zij analyseren dat gesprek op bepaalde aspecten, zoals het gebruik van vraagwoorden of van de *passé composé*. Vervolgens kunnen ze door opnames te vergelijken zicht krijgen op hun voortgang. De volgende illustratie laat het evaluatieonderdeel zien van de eerder getoonde spreekopdracht 'Les vacances de...':

D Luister naar jullie gesprek op cassette.

1 Welke vraagwoorden gebruikt de interviewer?

.....

Heb je de *passé composé* gebruikt bij het stellen van de vragen en bij het vertellen over je vakantie? Ja/nee
 Ging dat goed? Ja/nee
 Zo nee, bekijk deze werkwoordstijd nog eens.

uit: *Le Moniteur*

Zelfevaluatie

Belangrijke consequentie van het studiehuis is dat zowel leerling als docent meer gaan documenteren. Er ontstaan namelijk tempo- en niveaoverschillen tussen leerlingen. Een goede registratie hiervan is onontbeerlijk. Zelfsturing door leerlingen wordt hierbij toegepast. De leerlingen worden niet alleen verantwoordelijk voor het plannen en uitvoeren van het werk maar ook voor het evalueren en administreren van hun eigen prestaties. Een belangrijk hulpmiddel daarbij zijn zelf-evaluatieopdrachten. In *Le Moniteur* voldoen deze opdrachten aan een drietal eisen: ze zijn gevarieerd, ze zijn snel in te vullen en ze komen direct na de betreffende opdracht. Met name bij spreken zijn deze opdrachten van belang, omdat leerlingen juist bij spreken weinig zicht hebben op het resultaat. In de evaluatieopdrachten bij spreken richt de reflectie zich op twee aspecten:

- Is de boodschap overgekomen?
- Had ik mij voldoende voorbereid? Hoe heb ik me voorbereid? Kan dat anders? Hoe dan?

De evaluatieopdrachten verlopen niet altijd volgens hetzelfde stramen. Soms is er meer aandacht voor het product, soms meer voor het leerproces. De ene keer wordt een aantal vragen beantwoord, een andere keer bespreken de leerlingen de dialoog na met een derde leerling die als 'monitor' fungeert. De variant met de cassette is een voorbeeld van evaluatie van het product.

Kernverandering: handelingsdoelen

Een nieuw fenomeen in het eindexamenprogramma zijn de zogenaamde *handelingsdoelen*. Dit zijn doelen die niet getoetst worden maar waarmee leerlingen ervaring moeten hebben opgedaan, hetgeen ook moet worden gedocumenteerd. Het hebben voldaan aan de handelingsdoelen is een voorwaarde om tot het examen te worden toegelaten. In het examenprogramma *luistervaardigheid* zijn twee handelingsdoelen genoemd: *extensief luisteren* en *aantekeningen maken* (note-taking).

Extensief luisteren

De eindtermen van *luistervaardigheid* benadrukken vooral het strategisch luisteren; het zijn als het ware gespecificeerde taalhandelingen die leerlingen moeten kunnen uitvoeren. Het handelingsdoel geeft aan dat leerlingen met name veel 'luisterkilometers' moeten maken. Door zo'n handelingsdoel op te nemen, wordt een intensievere confrontatie met de taal bereikt en de *luistervaardigheid* van de leerlingen vergroot. In een leergang lijkt dit moeilijk te realiseren, maar er zal enige aandacht voor moeten zijn: leerlingen moeten tenslotte 'ruime ervaring' hebben opgedaan met het 'extensief luisteren naar op beeld- en geluidsdragers opgenomen materiaal'.

Aantekeningen maken

Een tweede handelingsdoel is in het subdomein 'algemene vaardigheden' bij *luistervaardigheid*

genoemd: het maken van aantekeningen als strategie om een luistertekst aan te pakken. Daarbij gaat het niet om de kwaliteit van de aantekeningen, maar om de oefening. De beheersing van deze vaardigheid wordt als wenselijk beschouwd in het vervolgonderwijs.

Op deze twee kernveranderingen bij *luistervaardigheid* gaat José Tinnevelt in. Zij is lid van de auteursgroep van *Na klar!*, de bovenbouwmethode Duits van Malmberg.

Extensief luisteren in Na klar!

Natuurlijk is de eerste vraag: wat is dat eigenlijk, extensief luisteren? Hoe belangrijk is extensief luisteren? Luisteren wij niet allemaal alleen maar extensief?

In *Na klar!* wordt extensief luisteren opgevat als 'veel luisteren, kilometers maken'. Het oefenen daarmee laat zich niet zo gemakkelijk inpassen in de lespraktijk, gezien het individuele karakter van deze vorm van luisteren. Intensief luisteren komt in *Na klar!* in elk hoofdstuk in een apart paragraaf aan de orde; daar worden ook luisterstrategieën benoemd en vervolgens geoefend. Extensief luisteren gaat slechts buiten het leslokaal om. Welnu, hoe organiseer je dat?

Het onderdeel 'extensief luisteren' in het havo (algemeen deel) komt met een studielast van 20 à 30 uur goed tot zijn recht. Van de leerling wordt gevraagd aan het begin van elk hoofdstuk zijn werk te plannen. Daarbij moet hij telkens aangeven, hoeveel tijd hij extensief gaat luisteren en wat hij dan gaat doen.

Uiteraard worden er in het boek suggesties gegeven. In het begin kan de leerling kiezen uit het luisteren (en kijken) naar een Krimi, het journaal, een quiz of een sportprogramma. Aan het eind worden de programma's wat moeilijker, ze gaan bijvoorbeeld luisteren naar een talkshow of een documentaire. Bij elk van die programma's zijn speciale evaluatieformulieren ontworpen, die een leerling na het luisteren moet invullen en moet laten fatteren door zijn docent. Aldus ingevulde formulieren kunnen in het luisterdossier opgenomen worden. Het verdient aanbeveling om in de klas eerst met deze formulieren te oefenen; een handleiding en tips voor het gebruik zijn vanzelfsprekend opgenomen.

Aantekeningen maken in Na klar!

Voor de leerling in het voortgezet onderwijs is het maken van aantekeningen geen sinecure. Velen hebben al moeite met die vaardigheid in het Nederlands. Laat staan als je naar een Duitse of Franse tekst luistert. Als auteursteam zijn we van mening dat hier twee aspecten een rol spelen waaraan afzonderlijk aandacht besteed moeten worden.

In de eerste plaats betekent aantekeningen maken dat je moet weten wat belangrijk is om op te schrijven. *En passant* oefen je dus ook andere vaardigheden: bepalen of een gesproken taaluiting relevante informatie bevat, of onderdelen van een gesproken taaluiting onderscheiden en het verband bepalen.

Daarnaast moet je je aantekeningen op een zodanige manier maken dat je na het luisteren de essentie van een tekst op papier hebt. De manier waarop mensen voor zichzelf aantekeningen maken is zeer persoonlijk. De één is meer op de taal gericht en zal korte zinnen maken, de ander is visueel ingesteld en is gebaat bij schema's met vellen pijlen en symbolen. In het kader van 'omgaan met verschillen' wordt in *Na klar!* aan de leerlingen de kans geboden te ontdekken welke manier van aantekeningen maken het best bij hem of haar past.

Hoe pakt *Na klar!* dit aan?

In elk hoofdstuk wordt er aan aantekeningen maken gedaan. Er is bewust naar gestreefd oefeningen te maken waarbij het voor de leerlingen relevant is om aantekeningen te maken. Daarbij worden de vaardigheden lezen en luisteren gekoppeld: de leerlingen moeten de aantekeningen die ze bij het luisteren maken, gebruiken om vervolgens een gespreksvaardigheidsoopdracht te kunnen uitvoeren. In het begin van het boek worden er schema's aangeboden, die de leerlingen kunnen helpen bij het bepalen van wat de essentie van een tekst is.

Bij deze opdracht werk je in drietallen.

In je bronnenboek vind je op bladzijde 000 een korte introductie en drie teksten afgedrukt. Je gaat elkaar vertellen over de inhoud van de teksten.

- a Verdeel de teksten over de leden van de groep. Ieder leest de introductie en bereidt één tekst voor. Je noteert wat je gelezen hebt in kernwoorden in het schema.

	Meriam	Heike	Ada
Alter
Schule
Wunsch
Ängste
Freizeit
Interessen

- b Vertel om beurten over de hoofdpersoon uit jouw artikel. Ga uit van je aantekeningen en let erop dat je hele zinnen maakt.

Als je luistert maak je aantekeningen in het schema dat bij het verhaal van de verteller hoort.

- c Als iedereen aan de beurt geweest is lees je de artikelen die je nog niet gelezen hebt.

- d Vergelijk wat je opgeschreven hebt met de inhoud van de teksten. Vul aan en vertel de anderen uit jouw groep wat je hebt verbeterd en beoordeel elkaar. Maak daarbij gebruik van het volgende overzicht. Noteer 'gut' als je het verhaal van de verteller goed vond, 'ausreichend' als je het voldoende vond, 'mangelhaft' als je het met moeite kon volgen en 'ungenügend' als je nauwelijks iets van het verhaal van de ander hebt begrepen.

	Meriam	Heike	Ada
	gepresen- teerd door	gepresen- teerd door	gepresen- teerd door
uitspraak
volledigheid
vlotheid
begrijpelijk- heid

uit: Na klar!, hoofdstuk 2, Het gebruik van woorden

Ook wordt de strategie van de 'spinstructuur' en het gebruik van kernwoorden uitgelegd, als middelen om grip op een (luister)tekst te krijgen.

Werk in drietallen. Kijk naar de openingspagina van dit hoofdstuk op bladzijde 000 van je bronnenboek. Je ziet drie foto's van mensen die bezig zijn met het uitoefenen van hun sport. Om welke sporten gaat het, denk je?

- 1 (Skifahren)
- 2 (Bowling)
- 3 (Jogging)

- a Lees eerst de inleiding bij de teksten (Bronnenboek, blz. 000) en verdeel de teksten over de groepsleden.

- b Lees jouw tekst en verzamel de informatie uit de tekst in de spin hieronder. In een spin als deze staat het onderwerp van je tekst centraal. Vanuit dit midden lopen lijnen naar aspecten die met dit thema te maken hebben.

- c Je geeft om beurten een beschrijving van de sport waarover je gelezen hebt. Bij je presentatie ga je uit van de gegevens die je in je schema verzameld hebt. De toehoorders maken aantekeningen in de schema's die nog leeg zijn en schrijven onder de schema's na elke presentatie minstens twee vragen. Bespreek na elke presentatie de vragen.

- d Begin met de eerste presentatie. Na de presentatie neem je even de tijd voor het stellen en beantwoorden van vragen.

- e Lees de voor jou onbekende teksten.

- f Ter afsluiting bespreek je met elkaar of het beschrijven van de sporten gelukt is. Vul samen het beoordelingsschema in.

- ++ = gut
- + = genügend
- = ungenügend
- = schlecht

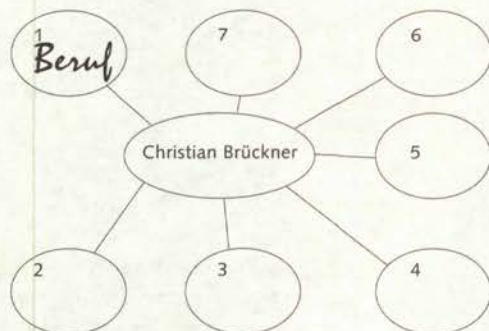
	naam	naam	naam
voorbereiding
overdracht
grammaticale
correctheid
uitspraak
kwaliteit van de vragen

uit: Na klar!, hoofdstuk 4, De spinstructuur

In je bronnenboek (blz. 000) staat een tekst over Christian Brückner. Brückner is professioneel acteur en houdt zich voornamelijk bezig met nasynchronisatie. Deze tekst is het uitgangspunt voor het interview dat je gaat afnemen.

- a Je leest de tekst en verzamelt informatie uit de tekst op de manier waarop je dat bij 'Erzähl!' in hoofdstuk

3 gedaan hebt. Centraal staat de naam Brückner. Noteer alleen kernwoorden en verbind ze aan elkaar met pijlen. Je moet in staat zijn om met dit schema interviewvragen over Christian Brückner te beantwoorden. Neem ongeveer 15 minuten de tijd. Gebruik je woordenboek wanneer je bepaalde woorden of begrippen niet kent.

b Maak nu in tweetallen een lijst van zeven interviewvragen die aan Christian Brückner gesteld worden. Je mag daarvoor alleen de aantekeningen gebruiken. Schrijf de vragen op in het onderstaande overzicht.

vraag	antwoord	tevreden
1
2
3
4
5
6
7

- c Eén van jullie is de interviewer, de ander speelt Christian Brückner.
- d Speel het interview. Beantwoord de vragen aan de hand van de aantekeningen. Tijdens het interview noteert de interviewer in kernwoorden het antwoord. Ook kruist de interviewer aan of hij/zij tevreden is met het antwoord.
- e Wissel van rol.
- f Na de interviews vergelijk je elkaars beoordeling en licht je jouw beoordeling toe.

uit: Na klar!, De spinstructuur, vervolgopdracht

Naarmate het boek vordert worden de leerlingen geacht zelf die schema's of spinstructuren te maken, waarbij ze niet meteen in het diepe worden gegooid, maar geleidelijk aan losser gelaten worden. Een ander uitgangspunt daarbij is dat leerlingen leren reflecteren: zich bewust worden van hun eigen leerstrategie: welke vorm van aantekeningen maken past het best bij mij? In vrijwel alle gevallen volgt er na een oefening in het maken en gebruiken van aantekeningen een reflectiemoment (zie bovenstaande voorbeelden).

Organisatie van gespreksvaardigheid

De invoering van het studiehuis en het gegeven dat alle leerlingen gespreksvaardigheid gaan doen (Duits

of Frans), zal in veel gevallen leiden tot knelpunten in de organisatie. In de voorlichtingsbrochure havo/vwo van de SLO (Mulder & Stoks 1996) wordt aangegeven dat het studiehuis bijvoorbeeld mogelijkheden biedt 'om met kleinere groepen te werken' (blz. 10). Maar hoe organiseer je nu gespreksvaardigheid? Waarmee moet je allemaal rekening houden? Welke aspecten moeten de revue passeren? Hoe belangrijk is reflectie? Op deze vragen gaat Angela Kraaipeel van het auteursteam van *Neue Kontakte* (Wolters-Noordhoff) in. Zij beperkt zich tot het onderdeel 'spreken' omdat docenten vaak van mening zijn dat gespreksvaardigheid in de klas lastig te realiseren is.

Gespreksvaardigheid in *Neue Kontakte*: organisatie en werkvorm

Dat het deelvak spreken/luisteren alleen zal bestaan uit spreek- en luisteropdrachten is onjuist. Spreken kan niet los gezien worden van andere vaardigheden. Men spreekt altijd over of naar aanleiding van iets, met andere woorden: er is input. Zo zal met name lezen een belangrijke bijdrage leveren aan het bevorderen van gespreksvaardigheid, maar ook kan gesproken worden naar aanleiding van luistermateriaal.

Voor het deelvak spreken/luisteren gelden nieuwe inhoudelijke en organisatorische eisen. In de school, maar ook daarbuiten, moeten leerlingen opdrachten voorbereiden en uitvoeren. Het is niet mogelijk en ook niet wenselijk alles in de klas in het bijzijn van de docent te doen. Dit zou binnen de studielast met een bepaald aantal contacturen niet te realiseren zijn: er zal veel minder ruimte zijn voor klassikaal onderwijs. Leerlingen moeten zelfstandiger werken, wat eisen stelt aan stofomschrijving, instructie en evaluatie. Zo is het een vereiste dat het lesmateriaal systematisch is opgebouwd. De oefeningen moeten zodanig beschreven zijn dat leerlingen er zonder hulp van de docent mee aan de slag kunnen.

De opbouw van een gespreksvaardigheidsoopdracht kan er dan als volgt uitzien:

- voorbereiding (o.a. lezen, kijken, luisteren, aantekeningen maken, opzoeken, verzamelen van gegevens);
- uitvoering;
- evaluatie (feedback/reflectie door de medeleerling, docent, leerling zelf).

• Voorbereiding

De voorbereiding op het spreken zal in veel gevallen de meeste tijd in beslag nemen. Vaak zal een input bestaan uit (een) tekst/teksten die gelezen moet(en) worden en naar aanleiding waarvan gesproken wordt.

Om over iets van gedachten te wisselen zijn er twee of meer personen nodig, dus moeten er rollen worden verdeeld. In *Neue Kontakte* volgt een duidelijke omschrijving van de rollen, waarna de leerlingen deze rollen verdelen en voorbereiden.

De voorbereiding kan onderscheiden worden in een lexicale, grammaticale en inhoudelijke voorbereiding:

- lexicaal: de leerlingen inventariseren mogelijk te gebruiken woorden/zinnen die met het onderwerp te maken hebben. Dit kan aan de hand van het inputmateriaal, een woordenboek en eventueel de *Sprechhilfen*. De eigen woordenschat kan zo worden uitgebreid en direct worden ingezet.
- inhoudelijk: de leerlingen lezen, luisteren, bekijken, bestuderen het inputmateriaal. Hier kan eigen (voor)kennis omtrent het onderwerp een rol spelen.
- grammaticaal: met tips en verwijzingen naar het grammatica-overzicht wordt in *Neue Kontakte* de aandacht gevestigd op onderdelen die relevant (kunnen) zijn voor de betreffende spreekopdracht. Het is aan de leerling om daarin een keuze te maken: oefenen of alleen maar even kijken hoe het ook al weer was.

Situation: Ihr habt gerade gehört, wie es in einem Reisebüro zugehen kann. Ihr werdet jetzt ein Gespräch vorbereiten, das in einem Reisebüro geführt wird.
Ziel: Du kannst ein Gespräch beginnen und beenden, Wünsche äußern, nach Wünschen fragen, Informationen erteilen oder einholen, eure Meinung geben.

WISSEN C

Sprechertipp
 Als je een gesprek gaat voeren, is het meestal nodig je wat te voorbereiden en je een schema te maken om te weten wat je wilt zeggen. Zo bereid je je goed op een gesprek voor en kun je er ook vrij naar van zijn dat je alle informatie krijgt die je wilt hebben. Tijdens het gesprek moet je er natuurlijk niet alleen op letten dat je alle vragen plant, het is ook nodig goed te luisteren. Zorg er ook voor dat je een gesprek goed begint en goed afsluit. Zie Sprechertippen.

Grammatiktip
 De werkwoorden 'beten' en 'fragen' worden altijd samen met een persoonlijk voornaamwoord of zelfstandig naamwoord dat in de Akkusativ staat, dus 'ich frage dich/ben' of 'ich bete den Kunden'. Meer uitleg, voorbeelden of oefeningen? Zie grammatikaoverzicht A1 (Seite 00) en A2 (Seite 06).

11 Kapitel 1

1. Schritt a. Ihr müchtet eine Familienreise buchen. Welche Wörter und Sätze braucht ihr bei solchen Gesprächen? Macht zusammen eine Liste.

b. Vortellt die Rollen. Es gibt in diesem Gespräch einen Kunden und einen Reisebüroangestellten.

Kunde: Du willst nach Kanada. Bereite Fragen vor, die du im Gespräch im Reisebüro stellen kannst. Versuche, möglichst viele Informationen zu bekommen. Du kannst dabei die Sprechhilfen benutzen.

Reisebüroangestellter: Lies Text A auf Seite 00 (Gelbe Seiten) und bereite Antworten auf mögliche Fragen vor. Du kannst dabei die Sprechhilfen benutzen.

Sprechhilfen
 grüßen
 Wünsche erfragen
 Wünsche äußern
 Informationen erteilen
 schlagen
 (nicht) einverstanden sein
 eine Reise buchen
 sich verabschieden

Guten Tag! Guten Morgen!
 Was möchten Sie?
 Was kann ich für Sie tun?
 Ich möchte ...
 Ich hätte gern Informationen über ...
 Können Sie mir sagen, ob es ... gibt?
 Ja, ... gibt es nach ...?
 Es gibt zum Beispiel ...
 Ich könnte Ihnen folgendes vorschlagen.
 Ich schlage vor ...
 In diesem Prospekt steht ...
 Wir haben noch einen Last-Minute-Flug nach ...
 Das ist/wäre prima/toll/klassisch/cool/gut.
 Damit bin/wäre ich (nicht) einverstanden.
 Ich möchte ... buchen.
 Soll ich für Sie buchen?
 Buchen Sie für mich eine/wie die Reise nach ...
 Vielen Dank, gern geschehen!
 Auf Wiedersehen!

uit: Neue Kontakte

Uitvoering

Na alle voorbereidingen zijn de leerlingen in staat de spreekopdracht uit te voeren. Regelmatig is één van de rollen die van souffleur, die het gesprek volgt en waar nodig hulp biedt. De souffleur wordt voorzien van voldoende informatie om ook daadwerkelijk hulp te bieden. Op gezette tijden wordt de leerlingen verzocht het gesprek op cassette op te nemen, waarna deze aan de docent ter beoordeling/correctie gegeven moet (kan) worden. Ook kunnen de leerlingen de cassette gebruiken om vast te stellen of er vooruitgang is geboekt in vergelijking met eerder opgenomen gesprekken.

2. Schritt a. Führt das Gespräch! Benutzt eventuell unten stehendes Schema.

Der Reisebüroangestellte

- begrüßen
- nach Wunsch fragen
- Fragen nach Dauer, Anzahl der Personen, Unterkunft, Exkursionen, usw.
- die Reise buchen
- die Kosten berechnen
- Zahlungswiese, usw.
- danken
- sich verabschieden

Der Kunde

- grüßen
- Wunsch äußern
- antworten
- Fragen nach Kosten
- die Buchung zustimmen
- sich bedanken
- sich verabschieden

b. Ihr bereitet noch ein Gespräch vor. Jetzt müsst ihr aber die Rollen tauschen.

Kunde: Du willst nach Italien. Bereite Fragen vor, die du im Gespräch im Reisebüro stellen kannst. Versuche, möglichst viele Informationen zu bekommen. Du kannst dabei die Sprechhilfen benutzen.

Reisebüroangestellter: Lies Text B auf Seite 06 (Gelbe Seiten) und bereite Antworten auf mögliche Fragen vor. Du kannst dabei die Sprechhilfen benutzen.

uit: Neue Kontakte

Evaluatie

Deze derde stap mag absoluut niet ontbreken. Hij is een wezenlijk onderdeel van de spreekopdracht: hier wordt de leerlingen de mogelijkheid geboden ook zelf vast te stellen hoever zij in hun ontwikkeling zijn. De evaluatieopdracht valt uiteen in twee fasen: reflectie op het product en reflectie op het proces. Naast een presentatie van de uitkomsten van een gesprek, interview of discussie kan ook de souffleur een belangrijke rol spelen bij de reflectie op het product. Heel direct wordt er dan op de uitgevoerde opdracht ingegaan.

Reflectie op het proces lijkt in eerste aanzet wat gecompliceerder. Maar ook hier zijn verschillende mogelijkheden: soms zal de docent enkele leerlingen vragen de belangrijkste gegevens naar aanleiding van de spreekopdracht te vertellen; een andere mogelijkheid is de cassette te beluisteren en zo te beoordelen of de leerlingen vooruitgang boeken. Een aantal keren wordt aan de leerlingen gevraagd hun 'presentatie' ook zelf te beoordelen en dat resultaat te beargumenteren. In *Neue Kontakte* kan de leerling zelf overigens bijhouden wat zijn vorderingen zijn en waar hij nog moeilijkheden heeft. In een begeleidend boekje, *Der Coach*, is bij ieder hoofdstuk een lijst van de taken opgenomen, die de leerlingen moeten beheersen. Op deze lijst kunnen leerlingen aangeven hoe de opdrachten zijn verlopen, zodat er aan het eind van een hoofdstuk een duidelijk overzicht is, waaruit blijkt wat de leerling wel en (nog) niet of (nog) niet voldoende beheerst. Een ander aspect in dit kader is de ontwikkeling van het groepsproces. Regelmatig wordt van de leerlingen gevraagd aan te geven hoe de opdracht verliep. Leerlingen zullen zich ervan bewust moeten worden dat alle bij de opdracht betrokkenen ook mee verantwoordelijk zijn voor het goed uitvoeren ervan.

Sprechertipp
 Je hebt vaak en zeker ook een partner die je tijdens de oefening helpt. Het kan zijn dat je soms wat moeite hebt met de woorden die je moet gebruiken. Het is belangrijk dat je deze woorden goed leert en ze ook kunt gebruiken in andere situaties. Het is ook belangrijk dat je de woorden goed leert en ze ook kunt gebruiken in andere situaties.

3. Schritt a. Schreibe auf, welche Informationen du vom Reisebüroangestellten bekommen hast.

b. Bei der Vorbereitung hast du Wörter oder Sätze gesammelt. Genügend die oder war das zu wenig?

c. Hast du bei dir selber auch Fehler gehört? Wenn ja, lies mal aufmerksam den Tipp.

Ferien 11

uit: Neue Kontakte

Grammatica en vocabulaire

Door de opdeling in deelvakken dreigt de aandacht die - traditioneel - aan grammatica en vocabulaire werd besteed een beetje in de verdrukking te komen. Immers, bij welk onderdeel moet je dit onderbrengen? En dat, terwijl er toch allerlei eisen aan het te bereiken eindniveau van de leerling worden gesteld. Voor het vergroten van de woordenschat lijkt dat een minder groot probleem dan voor de grammatica. Hoe dat probleem in *Grandes Randonnées* (Malmberg) is 'getackeld', wordt beschreven door Frank Vos, lid van het auteursteam.

Grammatica en vocabulaire in Grandes Randonnées

Er is uiteraard geen vaardigheidstraining mogelijk zonder vocabulaireverwerving of zonder kennis van een aantal grammaticale onderwerpen. Hoewel op dit moment alle aandacht uitgaat naar - met name - luister- en gespreksvaardigheid, blijft de wijze waarop in de deelvakken wordt omgegaan met vocabulaire en grammatica een belangrijk punt van aandacht.

Vocabulaire voor luisteren

In *Grandes Randonnées* komt het te leren vocabulaire uit authentiek materiaal: interviews met Fransen (vnl. jongeren) en radio-opnames. Per dossier krijgen de leerlingen daarnaast ook nog een authentieke leestekst als input, waaruit eveneens bouwstenen voor gespreksvaardigheid worden gehaald. Regelmatig wordt een aantal woorden aangeboden voorafgaand aan het luistermateriaal. Deze woorden moeten door de leerlingen hardop gelezen worden, zodat daarna de luistertekst gemakkelijker te verstaan is. Hun doel is in eerste instantie de 'oren in de juiste richting te zetten'. Deze woorden hoeven niet altijd geleerd te worden. Hetzelfde geldt voor vocabulaire (en zinnen) in de aparte rubriek 'français parlé'. Het hier aangeboden materiaal dient als hulp bij het herkennen van gesproken Frans en als hulp bij het oefenen van de eigen uitspraak. De selectie van het te leren vocabulaire uit de input is gebaseerd op enkele veel geraadpleegde frequentielijsten. Onderscheid is aangebracht in woorden die receptief (F-N) en woorden die (ook) productief

(N-F) geleerd moeten worden. Dit betreft woorden die relevant zijn voor de gespreksopdrachten.

Het vocabulaire is in context aangeboden en gesemantiseerd. Voor het inprenten ervan is gekozen de oefeningen zó vorm te geven dat de woorden ook in rijtjes te leren zijn. Enerzijds is gestreefd naar variatie in oefenvormen, anderzijds is het voor de leerlingen, zeker in het kader van zelfstandig werken, van belang dat zij een oefening snel herkennen en dus weten wat er van ze verwacht wordt.

Voorbeeld receptieve vocabulaireoefening (fragment)

In onderstaand weerbericht is een aantal woorden weggelaten. Lees eerst de woorden boven de opdracht.

Beluister het bericht bij de opdracht nog een keer en vul al luisterend het juiste cijfer op de open plekken in. Maak zo nodig gebruik van de pauzetoets. (Je houdt drie woorden over.)

1 froid	7 dix degrés
2 éclaircies	8 chutes de neige
3 vents	9 mistral
4 tempête	10 gel
5 neige	11 brouillard
6 mauvais temps	12 brume

La sécurité civile appelle de nouveau à la prudence sur tout le territoire en prévision du retour du et de possibilité de Jean Breton est pour le moment moins alarmiste malgré l'arrivée du et de la neige. Le froid et la prennent donc la place de la chaleur et du soleil. Rafraîchissement court avec quelques pluies suivies de nouvelles La pluie tombée sur le sudouest constitue tout de même une bonne nouvelle sur des régions déséchées. Elle reste malheureusement insuffisante et les vents du nord auront sans doute vite raison de cette humidité. Température de l'après-midi autour de, en gros la moitié de ces jours derniers. (enz.)

• **Vocabulaire voor gespreksvaardigheid**

Opnieuw krijgen de leerlingen authentiek luistermateriaal te horen (een enkele keer is dat hetzelfde als het materiaal voor luistervaardigheid). Hieruit worden veel woorden geselecteerd die de leerlingen N-F moeten leren, omdat ze deze vervolgens moeten gebruiken in een gespreksopdracht.

Ook hier is weer variatie aangebracht in de oefenvormen en is tevens gelet op de herkenbaarheid van de oefening. Vaak zijn de woorden in 'chunks' bij elkaar gezet, om zodoende een 'vergaarbak' te vormen, waaruit gemakkelijk geput kan worden tijdens het spreken.

Voorbeeld uit dossier 2

10a Hieronder staan de Nederlandse tijdsaanduidingen die in het gesprek tussen Marie en Perrine voorkwamen. Luister nog een keer naar de tekst. Noteer de tijdsaanduidingen in het Frans.

1 vaak	
2 bijna elke dag	
3 in het weekend	
4 soms	
5 op dit moment	

6 zo nu en dan	
7 's zaterdagavonds	

Om de woordkennis snel te vergroten wordt veel aandacht besteed aan woordfamilies.

Tot slot, maar dat is geen echte woordenschatverwerving, wordt veel aandacht besteed aan de compenserende strategie van het omschrijven.

Verder krijgen de leerlingen vocabulaire in zinsverband te leren vanuit het deel 'Choix de fonctions': een groot aantal gemakkelijk te leren en vaak te gebruiken zinnestelsels, die het spreken 'verfransen'.

Voorbeeld van oefening waarin taalfuncties gebruikt moeten worden

Je gaat straks met een klasgenoot een programma voor twee dagen Parijs maken.

Je moet in het Frans informatie kunnen geven en vragen over de verschillende programmaonderdelen. Je moet je eigen wensen en voorkeur kunnen formuleren. Misschien moet je onderhandelen: dan moet je tactisch een positief of negatief oordeel over de voorstellen van je partner kunnen formuleren.

Vorbereiding

19 Werk eerst alleen. Noteer in het Frans een aantal dingen die jij wil bekijken of gaan doen. Houd daarbij de volgende punten aan:

- 1 Zeg waar je naar toe wilt.
- 2 Bedenk minstens één reden ter aanbeveling.
- 3 Als er entree is zeg wat het kost.
- 4 Kijk naar openingstijden.
- 5 Noem het dichtstbijzijnde metrostation.
- 6 Bedenk wat en waar je wilt eten.
- 7 Wel of niet met de metro: carnet of dagkaart.
- 8 Stel voor een cadeautje voor oom en tante te kopen.

20 Formuleer vervolgens vragen over bovenstaande punten.

21 Gebruik in je gesprek de volgende taalfuncties. Sommige zijn voor jou, andere voor je Franse vriend. (B5 bijvoorbeeld verwijst naar 'Choix de fonctions' achter in je bronnenboek.)

- a B5 = twijfel uitdrukken
- b C7 = voorstel doen
- c C9 = aanraden/advies geven
- d D1 = eens/oneens/beetje eens zijn
- e D11 = wil/wens uitdrukken
- f E3 = tijd winnen

22 Luister naar de cassette als je eerst enkele voorbeelden wilt horen.

• **Zelfstandig leren**

De leerlingen wordt aangeraden een eigen woordenlijst aan te leggen. Omdat de luisterteksten allemaal in transcript zijn opgenomen in het bronnenboek, kunnen ze daaruit (én uit de leesteksten in elk dossier) de woorden noteren, waarvan ze zelf vinden dat ze ze moeten kennen

voor het voeren van een gesprek. Bovendien moeten ze de gesprekken opnemen op een eigen werkcasette, zodat zij bij het terugluisteren zelf constateren waar de belangrijkste lacunes zitten. Op deze manieren kan vorm gegeven worden aan de volgende uitgangspunten van de tweede fase: 'omgaan met verschillen' en 'eigen leerdoel bepalen'.

Voorbeeld uit dossier 1

Hoe? [= begeleidende tekst in werkboek, waarin leerlingen geleerd wordt hoe zij het leren kunnen aanpakken = leren leren]

Het kan zijn, dat je voor het goed begrijpen van een luistertekst woorden moet opzoeken in je woordenboek. Noteer deze woorden (F-N) in een apart schrift. Zo bouw je je eigen woordenlijst op en leer je zoveel mogelijk woorden. Hoe meer woorden je kent, hoe gemakkelijker je het Frans zult verstaan.

• **Grammatica**

Uitgangspunt voor het aanbieden van te leren grammatica is steeds dat de grammaticale structuren nuttig moeten zijn voor communicatie met Fransen. Ook hier dient luistermateriaal weer als bron voor te leren grammaticale structuren.

Hoewel in *Grandes Randonnées* een totaaloverzicht van de grammatica achter in het bronnenboek is opgenomen als 'naslagwerk', worden niet alle grammaticale onderwerpen ter oefening aangeboden.

De geselecteerde onderwerpen vormen de grammaticale voorbereiding voor de gespreksopdracht die erop volgt. De gekozen oefenvorm is er altijd een die óf gemakkelijk inpasbaar is binnen communicatieve opdrachten óf al communicatief is. Voor de grammaticaoefeningen is eveneens gestreefd naar gemakkelijk herkenbare oefenvormen, zodat de leerlingen weinig tijd nodig hebben om te doorzien wat er van hen verwacht wordt. Bovendien wordt er altijd verwezen naar de betreffende paragraaf in het grammatica-overzicht.

Voorbeeld communicatieve grammaticaoefening (fragment)

25 De volgende zinnen hebben te maken met de voorbereiding voor je examen. Maar er is ook een grammaticale reden dat ze hier bij elkaar staan.

Wat valt je op aan het tweede werkwoord in elke zin?

.....

Noteer de vertaling van de Franse zinnen en van het eerste werkwoord.

- a *J'espère passer mon bac.*
espérer =
- b *Je dois me coucher tôt tous les soirs.*
devoir =
- c *Je peux travailler tous les weekends.*
pouvoir =
- d *Je compte utiliser les comptes rendus de mon copain.*
espérer =

(enz.)

26 Werk nu twee aan twee.

Stel om de beurt een van de volgende vragen. Je gesprekspartner geeft antwoord en gebruikt daarbij

steeds een van de werkwoorden uit opdracht 25 (hopen, moeten, kunnen, enz.). In de antwoorden gebruik je de woorden tussen haakjes.

vraag	te gebruiken in antwoord:
1 Qu'est-ce que tu fais ce week-end?	(willen – uitgaan)
2 Et toi, qu'est-ce que tu fais?	(moeten – werken)
3 Tu vas passer ton bac en mai?	(ja – hopen – slagen)
4 Et toi?	(gaan – hard werken)
5 Et après le bac?	(willen – reis maken)
6 Tu pars en vacances aussi?	(nee – liever willen – thuisblijven)
(enz.)	

27 Leer de werkwoorden uit opdracht 25 N-F.

• **Zelfevaluatie**

Bij grammatica en vocabulaire is de evaluatie enerzijds gemakkelijk: cijfers voor de (bijgeleverde) vocabulaire- en grammaticatoetsen geven aan of het leerwerk voldoende is geweest. Anderzijds ligt het gecompliceerd, omdat zowel luisteren als spreken 'vluchtige' vaardigheden zijn en omdat een voldoende voor een toets geen enkele garantie biedt voor het beklijven van het vocabulaire en de grammatica. Daarom is gekozen voor:

- herhalingsopdrachten in het werkboek;
- een studiewijzer aan het begin van elk dossier, waarin de leerlingen o.a. moeten aangeven wanneer zij welk onderdeel gaan doen;
- een evaluatieformulier aan het eind van elk dossier, waarin de leerlingen kunnen aangeven op welke onderdelen zij zichzelf nog moeten verbeteren;
- het opnemen van de gesprekken op een eigen 'werkcasette', waardoor de leerlingen de dwang voelen om het gesprek zo goed en zo snel mogelijk te voeren. Tegelijkertijd dient de werkcasette als evaluatiemiddel voor de leerling én voor de docent, die af en toe de cassette kan opvragen en voorzien van commentaar.

De rol van nieuwe media

In aansluiting op de ontwikkelingen in alle geleidingen van het onderwijs (herziene kerndoelen, concepten examenprogramma's in vbo en mavo) wordt in de examenprogramma's voor de tweede fase ook sterk ingezet op het gebruik van nieuwe technologieën. Het gebruik van de computer speelt in de samenleving een steeds grotere rol en het getuigt alleen maar van realiteitszin wanneer ook in het onderwijs deze ontwikkelingen optimaal zouden worden benut. In het algemeen wordt bij de talen in eerste instantie gedacht aan gebruik van informatie- en communicatietechnologieën bij schrijf- en leesvaardigheid. Maar zijn er ook mogelijkheden bij spreken en luisteren? Arjan Krijgsman, lid van het auteursteam van SMD, gaat in op mogelijkheden ook in het deelvak spreken/luisteren de computer in de dagelijkse lespraktijk een rol te laten spelen.

- **Software voor spreken/luisteren**

Op het eerste gezicht lijkt het misschien niet erg voor te hand te liggen. Software voor het deelvak luisteren en spreken op de havo. Bij software zijn we nog steeds geneigd te denken aan programma's waarbij leerlingen ondersteund kunnen worden bij het leren van woorden of grammatica. Of natuurlijk aan de examendiskettes waarmee zij zich kunnen voorbereiden op het 'centraal schriftelijk'. Toch is binnen de kaders van zelfstandig werken en leren software-ontwikkeling binnen het deelvak luisteren en spreken zeker goed mogelijk. Uiteraard denken we daarbij aan de cd-rom die in de komende jaren de standaard zal worden en de 'klassieke' diskette en cassette kan vervangen. Veel sterker dan vroeger het geval is geweest, worden leergangauteurs betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe programma's. Op deze manier lukt het – beter dan vroeger vaak het geval was – de programma's daadwerkelijk te integreren binnen de leergang; auteurs krijgen de gelegenheid leerlingen zó aan te sturen dat zij op grond van eigen keuzes aan het werk kunnen gaan met de leergang en het daarbij behorende audiomateriaal of de cd-rom.

- **Technisch luisteren**

Technisch luisteren is een programmaonderdeel dat vooral gericht is op die leerlingen die met het begrijpen van Duits- en Franstalige luister teksten problemen hebben op (nog) redelijk elementair niveau. Vooral bij Frans kan dit in 4-havo een groot probleem zijn, waaraan door leerlingen in een zelf vorm te geven trainingsprogramma gewerkt kan worden. Het 'technisch luisteren' is vaak ten onrechte onderbelicht gebleven, maar is van grote betekenis, omdat een ontbrekende vaardigheid op dit terrein tot problemen bij het begrijpend luisteren leidt. De teksten uit de leergang zijn steeds het uitgangspunt van de 'ear training'. De programma's worden zo ontwikkeld, dat ze geen geïsoleerd onderdeel zijn, zonder binding met het luisteren in realistische

luistersituaties. In dat geval zouden uiteraard de uitgangspunten van communicatief talenonderwijs danig tekort gedaan worden.

- **Anticiperen en voorspellen op grond van de context**

In de geest van de eindtermen gaat het bij het voorspellen op grond van de context om oefeningen die het belang van de context duidelijk maken en om oefeningen die de betekenis van de context mobiliseren, waarbij zowel aandacht aan talige, als ook aan niet-talige contexten wordt besteed. Hierbij gaat het vanzelfsprekend om 'real life'-situaties, te representeren d.m.v. videobeelden (geschikte fragmenten uit speelfilms, theateropnamen, documentaires, journaals, enz.). Het gaat hier om alle mogelijke situaties zoals die omschreven zijn in de kerndoelen van de basisvorming en de eindtermen voor de tweede fase op de verschillende niveaus (1 t/m 4).

- **Inhouds- en structuuranalyse van luisterteksten**

Bij inhouds- en structuuranalyse worden oefeningen aangeboden waarbij leerlingen kunnen (leren) bepalen welke gedeelten van de luistertekst sterk, minder of nauwelijks betekenisdragend zijn. Leerlingen die met deze oefeningen werken, kunnen hierbij bijvoorbeeld aangeven welke functie de verschillende delen van een luistertekst hebben (bijvoorbeeld: illustratie, voorbeeld). Daarbij kan in de feedback uitgebreid aandacht worden besteed aan de manier waarop verschillende soorten luisterteksten zijn opgebouwd ('theoretisch kader'). De oefeningen worden gericht op het leren herkennen van de bij verschillende soorten luisterteksten behorende opbouw.

- **Zelfevaluatie**

Tot slot nog een enkele opmerking over zelfevaluatie. Indien het niet lukt werkelijk bruikbare instrumenten voor zelfevaluatie te ontwerpen, blijft reflectie op eigen handelen en daarmee bijstelling van het leer-

Engels

Swift of Touchdown

aan u de keus

1
- 2^e -
fase
1

nieuw

Thieme biedt voor Engels twee speciaal voor de tweede fase geschreven leergangen. Beide leergangen zijn op vele manieren inzetbaar en spelen in op het zelfstandig werken van de leerlingen. Uiteraard verschillen ze van elkaar. U kiest de leergang die het beste past bij uw specifieke schoolsituatie, wensen en ideeën. Een belangrijk verschil is dat *Swift* (taalvaardigheid) bestaat uit textbooks inclusief cd's en workbooks; *Touchdown* (literatuur én taalvaardigheid) heeft een handbook voor havo en vwo en tien losse projectkaternen inclusief cd's. Maar er zijn uiteraard meerdere verschillen. Oordeelt u zelf en vraag een beoordelingspakket aan!

Begin 1998 zijn de eerste delen van *Swift* en *Touchdown* gereed. Meer informatie vindt u op onze Internetsite: <http://www.thieme.nl>
U kunt ook onze Docentenlijn bellen: (0575) 59 48 80
of een e-mail sturen: info@thieme.nl

proces door leerlingen een moeizame zaak. Het is duidelijk dat dergelijke instrumenten voor moeilijker meetbare vaardigheden niet gemakkelijk te ontwikkelen zijn. Zeker niet als we bedenken dat een globale, oppervlakkige zelfevaluatie van weinig betekenis is. In de leergang Duits van SMD wordt de leerling ondersteund bij het zo goed mogelijk in kaart brengen van de eigen gespreksvaardigheid (zie het fragment van het 'Beurteilungsformular Gesprächsfertigkeit 3').

Beurteilungsformular Gesprächsfertigkeit 3

Sp/Reflexion
Zum Schluß: Wie ging's? Deine Meinung. Kreuz an.

1. Mit den letzten Aufgaben hattest du
 - keine Schwierigkeiten
 - ein paar Probleme
 - viele Schwächen

2. Hast du bei der Bearbeitung der Aufträge auf deine Schwächen geachtet?
 - Ja (Mach weiter mit Frage 4.)
 - Nein
 - Ab und zu

3. Du hast Probleme, aber achtest nicht oder nur ab und zu auf sie. Warum?

usw.

Tot besluit

Uit de bijdragen van de verschillende auteurs(groepen) moge duidelijk worden dat de auteurs zichtbaar op zoek zijn naar vormen van onderwijs waarin het leren van een vreemde taal een interessante en uitdagende bezigheid is voor leerlingen én docent. Gezien de taalvaardigheden waarin de leerlingen zich dienen te bekwamen zijn interessante en motiverende inhoud en werkvormen van groot belang. Bovendien moeten de werkvormen voor een groot deel 'buiten het zicht' van de docent uitgevoerd kunnen worden: een extra reden voor auteurs creatief te zijn en daarbij de doelstellingen niet uit het oog te verliezen. De voorbeelden geven alle aanleiding met vertrouwen de uiteindelijke producten tegemoet te zien. Interessant is tevens vast te stellen dat alle auteursgroepen ook nadrukkelijk bezig zijn geweest een vorm te vinden waarin met name op de activiteiten bij gespreksvaardigheid gereflecteerd kan worden. Evaluatie- of beoordelingsformulieren, het cassettebandje als middel om te evalueren en/of progressie vast te stellen zijn voorbeelden van mogelijkheden voor leerling en docent om zicht te houden op de vorderingen. Vanzelfsprekend zullen beiden – leerling en docent – moeten wennen aan de (nieuwe) vormen van onderwijs waarin het meer gaat om handelen in en met de taal dan om het leren over de taal. Daarin ligt misschien wel de grootste uitdaging. De auteurs van de nieuwe leerboeken hebben in ieder geval al een eerste stap in die richting gezet.

Leergangen

- *Le Moniteur*, Meulenhoff Educatief, Amsterdam.
- *Grandes Randonnées*, Malmberg, 's-Hertogenbosch.
- *Na klar!*, Malmberg, 's-Hertogenbosch.
- *Neue Kontakte*, Wolters-Noordhoff, Groningen.
- *viaDELTA*, SMD, Leiden.

Literatuur

- Mulder, H., en G. Stoks, *Voorlichtingsbrochure havo/vwo Frans/Duits. Actuele stand van zaken invoering tweede fase*, Enschede: SLO, 1996.

Heleen de Hondt

Postbus 80127, 3508 TC Utrecht.

Is als vakdidacticus werkzaam op het IVLOS en op het nieuw opgerichte Centrum voor Frankrijkstudies van de Universiteit Utrecht. Adres: Universiteit Utrecht, IVLOS,

Dick Meijer

Adres: SLO, Postbus 2041, 7500 CA Enschede.

Is medewerker van het project Moderne Vreemde Talen van het Instituut voor Leerplanontwikkeling SLO in Enschede en voorzitter van de werkgroep Deutsch macht Spaß.